

STRESZCZENIE

Wstęp Kompetencje kulturowe (kompetencje międzykulturowe) polegają na prezentowaniu jednolitych postaw, zachowań oraz zasad, dzięki którym możliwa jest efektywna współpraca z pacjentami odmiennymi kulturowo. Posiadanie kompetencji międzykulturowych poprawia jakość udzielanej opieki medycznej poprzez redukcję stresu ratownika podczas udzielania pomocy pacjentowi odmiennemu kulturowo oraz lepsze zrozumienie jego potrzeb. Brak kompetencji kulturowych może wywołać z kolei uprzedzenia, konflikty i negatywny stosunek pacjenta i jego rodziny do ratownika medycznego. W literaturze polskojęzycznej nie ma publikacji badających kompetencje kulturowe ratowników medycznych.

Cel pracy Celem pracy jest ocena kompetencji kulturowych ratowników medycznych pracujących w Systemie Państwowego Ratownictwa Medycznego w województwie podkarpackim i zachodniopomorskim.

Material i metody Grupę badaną stanowili wszyscy ratownicy medyczni pracujący w jednostkach Systemu PRM w woj. podkarpackim i zachodniopomorskim. Kwestionariusz wypełniło łącznie 646 ratowniczek i ratowników pracujących w Systemie PRM. Poprawnie wypełnionych ankiet w województwie podkarpackim było 347 i 216 w województwie zachodniopomorskim (łącznie 563 ankiety, liczba reprezentatywna dla badanej populacji wynosi 334). Do przeprowadzenia badania wykorzystano przetłumaczony na język polski i zwalidowany kwestionariusz do oceny kompetencji kulturowych personelu medycznego - Healthcare Provider Cultural Competence Instrument (HPCCI). Oryginalna wersja skali została opracowana przez Schwarza i wsp. w 2015 roku.

Wyniki Ratownicy medyczni pracujący w obu województwach uzyskali najwyższe średnie wyniki kompetencji kulturowych w podskali „Świadomość i wrażliwość” ($3,90 \pm 0,64$), a najniższe średnie w podskali „Orientacja praktyczna” skierowana na pacjenta ($3,01 \pm 0,50$). W obu województwach najwyższą średnią kompetencji kulturowych uzyskali ratownicy mający wykształcenie „magisterskie na innym kierunku i licencjat ratownictwa medycznego”. Najniższe średnie były wśród ratowników medycznych po „szkole policealnej” i „studiach licencjackich ze specjalnością ratownictwo medyczne”. Wyniki uzyskane w woj. podkarpackim wskazują na brak różnic w posiadanych kompetencjach kulturowych u „osób deklarujących religię” i „pozostałych”. W woj. zachodniopomorskim średnie wyniki były wyższe dla „osób deklarujących religię”. U ponad 1/3 badanych wyjazdy zagraniczne nie zmieniły postrzegania ludzi o odmiennej kulturze, a u 1/3 zmieniły ich postrzeganie (więcej osób z tej grupy pracuje w woj. podkarpackim). Ratownicy znający język obcy posiadają

wyższe średnie wyniki kompetencji kulturowych w stosunku do ratowników, którzy nie posiadają takich umiejętności. Ratownicy z Podkarpacia ($3,56 \pm 0,67$) mają większe potrzeby edukacyjne niż ich koledzy z Zachodniopomorskiego ($2,84 \pm 0,82$). Potrzeby te wzrastają wraz z wiekiem.

Wnioski:

1. 28,06% badanych ratowników medycznych osobiście doświadczyło trudnej sytuacji podczas udzielania pomocy medycznej pacjentom odmiennym kulturowo.
2. Ratownicy medyczni oceniają wysoko swoje kompetencje kulturowe chociaż 98,2% badanych nie miało szkoleń z tego zakresu.
3. Ratownicy medyczni postrzegają pacjentów odmiennych kulturowo pozytywnie. Występowanie stereotypów i uprzedzeń stwierdzono w odpowiedziach 33% respondentów, częściej wśród ratowników z Podkarpacia.
4. Poziom samooceny kompetencji kulturowych jest zależny od wieku (im więcej lat ma ratownik tym wyższy jest stopień jego samooceny kompetencji kulturowych), wykształcenia (im bardziej wykształcony ratownik tym częściej uważa się on za przygotowanego do zapewnienia kompetentnej kulturowo pomocy pacjentowi w stanie zagrożenia zdrowia i życia), znajomości języka obcego (im lepszą ratownik posiada znajomość języków obcych tym wyższa jest jego ocena własnych kompetencji kulturowych), miejsca pracy (ratownik pracujący w ZRM ma wyższą samoocenę kompetencji kulturowych niż pracujący w SOR).
5. Ratownicy medyczni z województwa podkarpackiego deklarują wyższy poziom kompetencji kulturowych, co jest związane z ich starszym wiekiem, dłuższym stażem pracy, z lepszą znajomością języków obcych, większym zainteresowaniem podnoszeniem swojej znajomości języków obcych oraz doskonaleniem się i edukacją w postępowaniu z pacjentem odmiennym kulturowo. Ratownicy z Podkarpacia posiadali niższe wykształcenie i rzadziej wyjeżdżali za granicę w porównaniu do ratowników z Zachodniopomorskiego. Wyjazdy za granicę stanowią okazję do praktycznej weryfikacji własnych kompetencji kulturowych, stąd ogólna ocena kompetencji kulturowych w Zachodniopomorskiem może być niższa w porównaniu do tych z Podkarpacia. .
6. Ratownicy medyczni zgłaszają duże zapotrzebowanie na kształcenie w zakresie kompetencji kulturowych, głównie poprzez warsztaty z ekspertami reprezentującymi różne grupy etniczne i religijne oraz konferencję z wykładami prowadzonymi przez ekspertów w dziedzinie ratownictwa wielokulturowego.

Słowa kluczowe: kompetencje kulturowe, ratownicy medyczni, System Państwowe Ratownictwo Medyczne, kształcenie wielokulturowe, potrzeby edukacyjne